

ZBIORY MUZEUM SIENNICKICH SZKÓŁ

Siennica 2009

Spis treści

Z historii siennickiej uczelni	4
Początki gromadzenia eksponatów muzealnych	6
Utworzenie Izby Pamiątek	7
Zbiory siennickiego muzeum	11
Funkcje oświatowe i kulturalne muzeum	24
Jak nas widzą... Wpisy w Księdze Pamiątkowej	27
The School of Siennica Museum Collection	39

Zespół redakcyjny:

Scholastyka Bartoszczak, Stanisław Czajka, Maria Laskowska,
Bolesław Sianecki, Jerzy Smoliński

Opracowanie graficzne:

Jerzy Smoleński

Fotografie:

Archiwum Izby Pamiątek, Stanisław Czajka, Maria Laskowska, Paweł Gadaj

ISBN 978-83-913888-3-9

Stowarzyszenie Absolwentów i Wychowanków Szkół Siennickich
Siennica 2009

Adres Stowarzyszenia:

05-332 Siennica
ul. Mińska 38
w siedzibie Zespołu Szkół im. H. i K. Gnoińskich
tel. 0-25 757 22 24

Druk i oprawa: Drukarnia Naukowo-Techniczna
ul. Mińska 65, 03-828 Warszawa

**ZBIORY
MUZEUM
SIENNICKICH
SZKÓŁ**

Stowarzyszenie Absolwentów
i Wychowanków Szkół Siennickich

Siennica 2009

Szanowni Państwo,

celem niniejszej publikacji jest zaprezentowanie siennickich zbiorów muzealnych, będących świadectwem bogatej historii siennickiej szkoły, należącej do Klubu Najstarszych Szkół w Polsce, losów zasłużonych nauczycieli i absolwentów oraz ich osiągnięć w pracy pedagogicznej, działalności społecznej i patriotycznej. Chcemy także pokazać eksponaty obrazujące wydarzenia z historii regionu oraz folklor siennicko-kołbielski.

Idea utworzenia siennickiego muzeum zrodziła się w Kole Sienniczian, założonym w czerwcu 1957 roku na III Zjeździe Absolwentów. Po latach gromadzenia zbiorów i przygotowań muzeum zostało oficjalnie otwarte 14 czerwca 1975 roku.

Warto wspomnieć, że początki gromadzenia zbiorów przez nauczycieli i uczniów seminarium w Siennicy sięgają okresu międzywojennego. Już wówczas zapoczątkowano zbieranie eksponatów o charakterze archeologicznym, etnograficznym, numizmatów i innych ciekawostek historycznych.

Koło Sienniczian, przekształcone z czasem w Stowarzyszenie Absolwentów i Wychowanków Szkół Siennickich, ma w swoim dorobku 11 publikacji w postaci wydawnictw książkowych oraz biuletynów, poświęconych historii siennickiej uczelni. Kilkadziesiąt życiorysów i wspomnień wykorzystano w opracowaniach dotyczących tajnego nauczania i tematyki historyczno-społecznej, opublikowanych w „Wiadomościach Historycznych”, „Przeglądzie Historycznym”, w „Rocznikach Mińskomazowieckich”. Na ich podstawie napisano także kilkanaście prac magisterskich i licencjackich.

Niniejsze wydawnictwo powstało w związku z realizacją wniosków ostatniego, XIV Zjazdu Absolwentów, podczas którego podkreślano potrzebę szerszego udostępnienia zbiorów siennickiego muzeum ze względu na duże zainteresowanie tym obiektem.

Obecnie trwają starania Stowarzyszenia i Dyrekcji Szkoły, przy dużej życzliwości samorządu powiatowego i gminnego, o uzyskanie niezbędnych środków finansowych na planowany remont zabytkowych pomieszczeń poklasztornych. W części budynku planuje się otwarcie bazy rekreacyjno-turystycznej, co stworzy dla Siennicy nową perspektywę. Znaczna część pomieszczeń ma być przeznaczona na muzeum. W ramach przygotowań do tych zmian planujemy – wspólnie z Dyrekcją Szkoły – dokonanie pełnej inwentaryzacji zgromadzonych eksponatów oraz ich zabezpieczenie na czas remontu.

Historia Siennicy, 130 lat działalności ośrodka kształcenia nauczycieli oraz okres innych form pracy edukacyjnej i wychowawczej, są bogato

udokumentowane. Dzięki temu Izba Pamiątek Siennickich Szkół jest wyjątkowym, niepowtarzalnym muzeum oświatowo-folklorystycznym, jednym z najbogatszych w tego typu zbiory na Mazowszu, a może i w kraju. Tworzą go setki unikatowych eksponatów z zakresu lokalnej historii, siennickich tradycji kształcenia i wychowania, walki o polskość i niepodległość, a także kultury materialnej regionu. Oprócz oryginalnych dokumentów i pamiątek powstał dział bibliofilski, który stanowią dawne podręczniki i encyklopedie, a także duży zbiór pamiątek i wspomnień nauczycieli, wychowanków i ludzi związanych z siennicką uczelnią.

Mimo upływu wielu lat od otwarcia muzeum jego zbiory są nadal poszerzane, najczęściej przez absolwentów szkoły oraz ich rodziny. Ta niepowtarzalna kolekcja, na którą składa się obecnie około trzech tysięcy eksponatów, stanowi swoiste „sanktuarium patriotyzmu sienniczian”.

Wyrażamy przekonanie, że wydawnictwo o zbiorach siennickiego muzeum przybliży historię Siennicy oraz bogate tradycje i osiągnięcia siennickiej szkoły, jej nauczycieli i absolwentów dzisiejszym uczniom, wychowawcom i wszystkim odwiedzającym Siennicę. Publikacja ta przyczyni się także z pewnością do podejmowania inicjatyw społecznych z myślą o rozwoju naszej „małej ojczyzny”.

Zarząd i Zespół Historyczno-Wydawniczy
Stowarzyszenia Absolwentów i Wychowanków Szkół Siennickich

Z historii siennickiej uczelni

Siennica, oddalona o 10 km od Mińska Mazowieckiego, położona we wschodniej części województwa mazowieckiego, z dala od ważnych szlaków komunikacyjnych, w czasie rozbiorów została wytypowana przez władze carskie w roku 1865 na miejsce lokalizacji kursów pedagogicznych dla nauczycieli szkół ludowych, mających na celu – w zamierzeniach carskiej administracji – przyspieszenie rusyfikacji narodu polskiego. Siennicka szkoła w niedługim czasie stała się jednak, wbrew planom carskich władz, ważnym i znanym ośrodkiem krzewienia patriotyzmu i walki o niepodległość Polski.

Kursy pedagogiczne w roku 1872 zostały przekształcone w Seminarium Nauczycielskie. Kontynuacją tego kierunku kształcenia było powołanie w czasie pierwszej wojny światowej, w roku 1915, Królewsko-Polskiego Seminarium Nauczycielskiego Męskiego (1915–1919), a następnie – po odzyskaniu niepodległości – Państwowego Seminarium Nauczycielskiego Męskiego (1919–1937). Kolejnymi placówkami były: Państwowe Gimnazjum Męskie (1936–1939), a po drugiej wojnie światowej Gimnazjum Ogólnokształcące (1944–1949), Liceum Pedagogiczne, dwuletnie, po gimnazjum (1944–1949), Państwowe Dwuletnie Kursy Przygotowawcze dla Nauczycieli (1947–1949), Państwowe Koedukacyjne Liceum Pedagogiczne, czteroletnie (1947–1950), Państwowe Liceum Pedagogiczne, pięcioletnie (1955–1969) i Studium Nauczycielskie (1984–1994).

W ten sposób siennicka uczelnia przez ponad 130 lat była miejscem kształcenia pedagogów, z którego wyszło w świat kilka tysięcy nauczycieli, zyskując szerokie uznanie dzięki przekazywanej tu wiedzy, wynoszonym wartościom moralnym i duchowym, postawom patriotycznym i obywatelskim, które przyświecały im potem w pracy pedagogicznej i społecznej w powiecie mińskim i w całej Polsce.

Prawa część poklasztornego obiektu po kasacji zakonu reformatów była siedzibą carskiego seminarium nauczycielskiego w Siennicy w latach 1866–1915. Najstarsza w zbiorach muzeum fotografia (z 1899 r.) przedstawia grupę uczniów na boisku przed budynkiem.

Kościół i budynek poklasztorny po spaleniu w 1944 r.

Budynek poklasztorny współcześnie, siedziba siennickiego muzeum.

Początki gromadzenia eksponatów muzealnych

Specyficzna atmosfera szkoły siennickiej powodowała, że uczniowie po ukończeniu utrzymywali z nią bliski kontakt. Już w 1923 roku odbył się pierwszy zjazd absolwentów. Od tego czasu podejmowano próby gromadzenia wspomnień, pamiątek i opracowań z okresu walki z rusyfikacją, dokonań w pracy dla polskiej oświaty i wspomnień o swojej już polskiej szkole. Sprzyjała tym staraniom atmosfera pracy edukacyjnej i wychowawczej szkoły.

Na zbieranie w tym czasie innego rodzaju eksponatów muzealnych – archeologicznych, etnograficznych, mineralogicznych i innych – miał wpływ program Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego i działalność szkolnego koła PTK w Siennicy, a zwłaszcza jego założycieli – prof. Stanisława Laskowskiego i dr. Karola Mitkiewicza. W 1931 roku w szkolnym muzeum znajdowały się już 84 okazy minerałów, 401 widoków ilustrujących Polskę, zbiory archeologiczne w postaci urn z grobów kloszowych znalezionych w Siennicy i okolicach, wyroby rękodzieła ludowego (wycinanki, ligawki, zamki drewniane, pisanki), figura św. Michała z lasu pod Grzebowilkim, figura św. Teresy, monety, znaczki pocztowe itp. Sukcesywnie powiększały się zbiory szkolnego muzeum; zasilili je w znacznej mierze swoimi eksponatami Józef Sylwestrowicz – późniejszy nauczyciel plastyki w Liceum Pedagogicznym.

W czasie okupacji wszystkie zbiory szkolnego muzeum, podobnie jak sztandar i ponad 3000 tysięcy książek ze szkolnej biblioteki, zostały spalone przez Niemców.

Oficjalne otwarcie muzeum – Izby Pamiątek 14 czerwca 1975 r. Czwarty z prawej wiceminister oświaty i wychowania Waldemar Winkiel, przed nim inicjator utworzenia Izby Pamiątek, prezes Koła Sienniczanie Henryk Łętowski. W drugim rzędzie od lewej stoją: Stanisław Świątek, Władysław Duszczyk, Leon Błaszczczyński i Franciszek Wasążnik – sienniczanie, którzy zainicjowali zbieranie eksponatów i podjęli starania o uzyskanie zgody władz oświatowych na powołanie Izby Pamiątek.

Utworzenie Izby Pamiątek

Po wojnie – na zjeździe w 1957 roku, gdy powstało Koło Sienniczian, którego jednym z celów było zebranie i utrwalenie cennego dorobku szkoły, zainicjowano ponownie gromadzenie dokumentów i materiałów dotyczących historii i tradycji szkół pedagogicznych oraz losów absolwentów. Władze Koła opracowały ankietę i zaprosiły absolwentów do pisania i nadsyłania wspomnień oraz pamiątek z czasów szkolnych, pracy zawodowej i społecznej. Napłynęło wiele prac ze wspomnieniami z okresu zaborów i pierwszej wojny światowej. Spowodowało to rozpoczęcie starań, wspólnie z dyrekcją szkół siennickich, o zorganizowanie i otwarcie lokalnego muzeum – Izby Pamiątek Siennickich Szkół.

Inicjatorem tej trwającej wiele lat pracy była grupa absolwentów: Stanisław Świątek, Wiktor Mrozek, Antoni Kozłowski, Feliks Jankowski – z prezesem Koła Sienniczian Henrykiem Łętowskim na czele. Jako główny cel wytyczono sobie uchronienie przed zapomnieniem dorobku szkół, nauczycieli i uczniów oraz zebranie dokumentów, pamiątek i eksponatów znajdujących się w rozproszeniu w rodzinnych zbiorach, a mówiących wiele o tradycji szkoły, postawach jej uczniów i nauczycieli. Miał to być również rodzaj hołdu złożonego tym wszystkim, którzy w przełomowych okresach historii Polski wychowywali całe pokolenia młodzieży włączającej się do walki o niepodległość

Stanisław Gnoiński, polonista, zasłużony nauczyciel, kustosz siennickiego muzeum w latach 1975–1981 (zdjęcie z 25 maja 1974 r.).

Ekspozycję zwiedza klasa maturalna zespołu siennickich szkół (w czerwcu 1975 r.). Na zdjęciu kustosz muzeum Stanisław Gnoiński i jego syn Tadeusz, późniejszy dyrektor Zespołu Szkół w Żakowie.

i odbudowę kraju. Dodatkowym argumentem stała się decyzja administracyjna ówczesnych władz oświatowych o zakończeniu działalności Liceum Pedagogicznego w Siennicy w 1969 roku. Obawa przed utratą ciągłości szkoły oraz dążenie do zachowania już zgromadzonych pamiątek i dokumentów zmobilizowały sienniczanie do przyspieszenia prac porządkujących eksponaty w celu udostępnienia ich dla odwiedzających szkołę i Siennicę.

Dzięki zaangażowaniu i pracy kolegów z Koła Sienniczanie, m.in. Henryka Łętowskiego, Stanisława Świątka, Leona Błaszczynskiego, Władysława Pielasy, Wiktora Mrozka, Antoniego Kozłowskiego, Feliksa Jankowskiego, Marcina Łukasza, oraz życzliwości władz oświatowych, Zarządu Głównego Związku Nauczycielstwa Polskiego i dyrektorów szkoły siennickiej Mariana Kielaka i Stanisława Marka 14 czerwca 1975 roku została otwarta Izba Pamiątek, jak wówczas określano siennickie szkolne muzeum. Otwarcia dokonał ówczesny wiceminister oświaty i wychowania.

Początkowo zbiory liczyły kilkaset eksponatów – głównie fotografie, podręczników i dokumentów dotyczących historii szkół pedagogicznych. Były też nieliczne zbiory etnograficzne. W przygotowaniu ekspozycji pomocy udzielił pracownik naukowy Muzeum Miasta Stołecznego Warszawy, obecnie profesor, Marek Wagner.

Od początku kolekcja pełniła ważną funkcję wychowawczą i dydaktyczną. A jak głosi jeden z wpisów do księgi pamiątkowej, „Duch postępu pedagogicznego, którym tchnie Izba, będzie owocował nie tylko w działalności szkół siennickich”. Tak też się stało. Ze zbiorami byli zapoznawani uczniowie szkół z Mińska Mazowieckiego i innych

Dawny refektarz zakonny oo. reformatów, aula z okresu carskiego seminarium; obecnie największa sala wystawowa.

Część największej sali wystawowej ze zbiorami etnograficznymi.

Hipolita i Kazimierz Gnoińscy – obraz namalowany przez Ryszarda Łubkowskiego

miejsowości, a także liczne osoby zainteresowane historią Siennicy. Siennickie zbiory zawsze cieszyły się uznaniem władz oświatowych, życzliwym zrozumieniem ich szczególnej roli w poznawaniu dziejów mazowieckiej i polskiej oświaty.

Pierwszym kustoszem i przewodnikiem, który zapoznawał zwiedzających ze zbiorami, przedstawiał sylwetki najwybitniejszych absolwentów, z dumą mówił o sukcesach, historii i tradycji szkoły, był jej absolwent, syn Patronów szkoły – Stanisław Gnoiński. W pamięci wszystkich pozostał jako wybitny humanista, absolwent Instytutu Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, sybirak, badacz gwary mazowieckiej, nauczyciel języka polskiego i propedeutyki filozofii.

W 1981 roku, na wniosek prezesa Koła Sienniczian Henryka Łętowskiego, opiekunem i przewodnikiem szkolnego muzeum został Stanisław Czajka, nauczyciel historii. Na początku jego pracy nieocenionej pomocy w poznawaniu zbiorów, szczególnie ikonograficznych, biografii Patronów szkoły i wielu jej absolwentów, historii Siennicy i jej mieszkańców, ważnych miejsc, pomników na miejscowym cmentarzu, udzielał mu Stanisław Gnoiński. To dzięki jego zaangażowaniu i pomocy, a także dzięki życzliwości najstarszych, nieżyjących już absolwentów, wiemy obecnie, czego dotyczą i kogo przedstawiają unikatowe dokumenty i fotografie.

Zbiory siennickiego muzeum

W roku 1983, po remoncie muzealnych sal, zbiorom nadano nowy układ chronologiczno-tematyczny, a ich liczba systematycznie wzrastała. W zbieraniu eksponatów i ich konserwacji, a także przy wszelkich pracach w muzeum dużą pomoc świadczyli uczniowie szkół zawodowych i studium nauczycielskiego, ich rodzice oraz rodziny absolwentów.

Wykorzystując układ przestrzenny pomieszczeń XVIII-wiecznego klasztoru reformatów – które od 1865 do 1915 roku pełniły funkcje dydaktyczne carskiego, a od 1915 roku Królewsko-Polskiego Seminarium Nauczycielskiego, zaś po 1919 roku Państwowego Seminarium Nauczycielskiego Męskiego – wyodrębniono następujące okresy w dziejach siennickich szkół:

Okres pierwszy (1866–1915) dotyczy okoliczności powstania carskiego seminarium i obejmuje 50 lat jego działalności, z wyeksponowaniem walki z rusyfikacją, strajku 1905 roku, działalności tajnej biblioteki, koła samokształceniowego i początków zmagania niepodległościowych. W ekspozycjach dotyczących tego okresu zaprezentowano sylwetki najwybitniejszych uczniów, absolwentów i trzech nauczycieli patriotów w każdym obszarze ich pracy pedagogicznej i wychowawczej: ks. Łukasza Janczaka, Ignacego Braulińskiego i Józefa Gierkiewicza. To dzięki nim, pomimo najtrudniejszego okresu rusyfikacji, nie upadł duch polskości wśród większości uczniów seminarium.

Jan Krzewniak (ur. 1853–?) – jeden z najstarszych absolwentów kursów pedagogicznych. Pracował w oświacie ponad 50 lat, głównie na terenie Otwocka i Karczewa. Pod portretem świadectwo dojrzałości w języku rosyjskim z 1871 r. (zdjęcie z ekspozycji).

Ksiądz Łukasz Janczak (1835–1918) – kapłan, wielki patriota, katecheta szkolny, przyjaciel młodzieży, współorganizator strajku szkolnego w 1905 r., założyciel tajnej biblioteki i koła samokształceniowego, główny organizator oporu uczniów seminarium przeciw rusyfikacji.

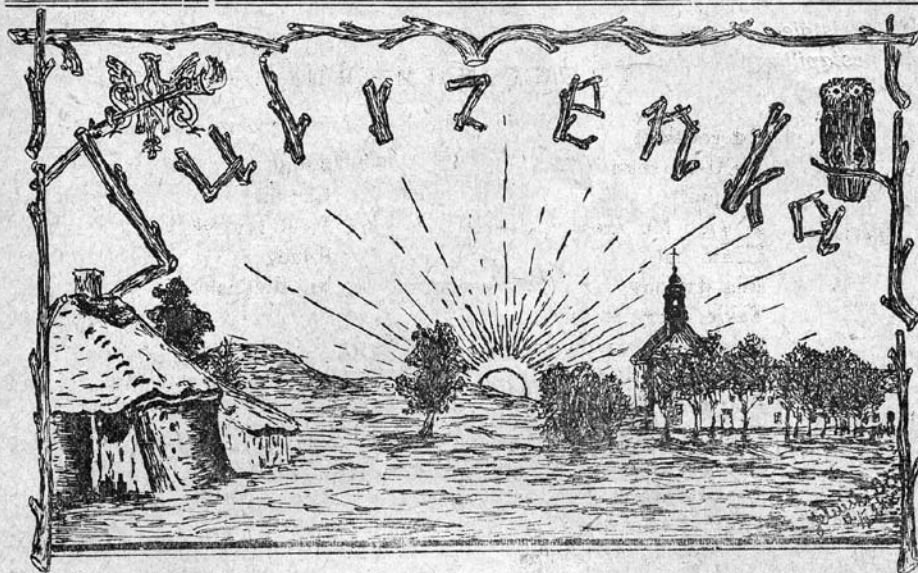
Szczepan Kowalczyk – absolwent z 1915 r., fot. z 1918 r.

Uczniowie carskiego seminarium nauczycielskiego: Bonifacy Kozoń, Alfons Pupik i Antoni Kruczyński w carskich mundurach i pelerynach. Fotografia wykonana w 1914 r. przy pomniku Siennickich, fundatorów i właścicieli Siennicy, obok starego modrzewiowego kościółka, który został spalony przez Niemców w 1939 r.

Orzeł carski – godło rodu Romanowów, herb Rosji do 1917 r. Był także oficjalnym godłem ziem włączonych do Rosji w trzech zaborach, dla Polaków – symbolem carskiego zniewolenia. Herb był umieszczony w auli carskiej szkoły w Siennicy oraz na zewnątrz budynku, nad wejściem. Obok herbu widniał napis: „Siennickoje Ucziliszcze”.

Pismo Uczniów Państw. Seminarjum Nauczycielskiego Męskiego w Siennicy

Adres Redakcji i Administracji:
„Jutrzenka” Seminarjum Nauczycielskie
w Siennicy, poczta Mińsk-Mazowiecki
skrzynka pocztowa № 34, telefon:
— Siennica Seminarjum. —

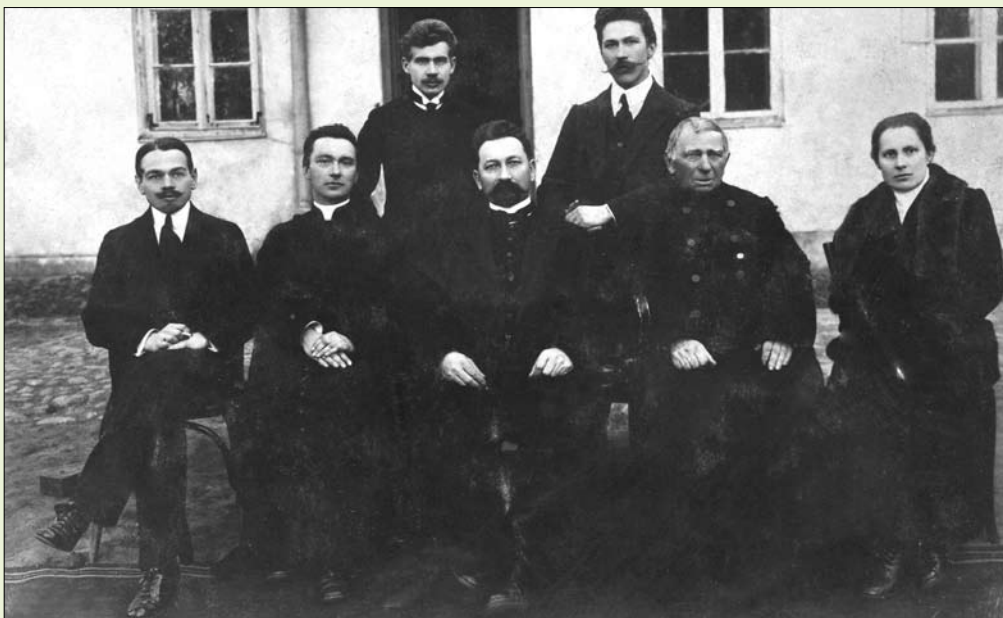
Cena pojedynczego egzemplarza 50 gr.
z przesyłką pocztową . . . 60 gr.
Roczna prenumerata 5 złotych
z przesyłką pocztową 5,8 złotych

„Jutrzenka” – pismo uczniów z 1928 r. Jego pierwszy numer został wydany w 1918 r. W szkolnym muzeum znajduje się kilka roczników pisma.

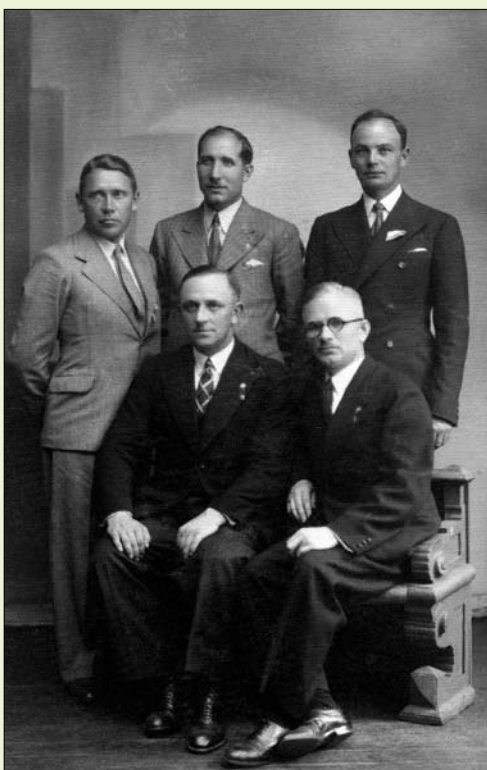
Okres drugi (1915–1939) dotyczy początków polskiego seminarium, udziału uczniów i absolwentów w zmaganiach niepodległościowych lat 1914–1918 i 1918–1920, czasów świetności seminarium po 1916 roku, do jego likwidacji w 1937 roku. Pokazano także pierwsze lata działalności Gimnazjum Męskiego w Siennicy aż do wybuchu wojny.

Okres trzeci (1939–1945) dotyczy wojny obronnej 1939 roku i okupacji niemieckiej; uwzględniono w nim codzienne trudności, przykłady martyrologii i walki w organizacjach zbrojnych Polskiego Państwa Podziemnego, tajnego nauczania, losów jeńców oflagów niemieckich i sowieckiego Gułagu, Powstania Warszawskiego i innych wydarzeń. Z tego okresu udokumentowane są losy Narodu Polskiego oraz uczniów, absolwentów i nauczycieli siennickiej szkoły.

Okres czwarty to działalność siennickich szkół i ich absolwentów po roku 1945 – odbudowa placówek oświatowo-wychowawczych, krzewienie nauki i oświaty, udział w życiu społecznym i zawodowym (zwalczanie analfabetyzmu, organizowanie ochotniczych straży pożarnych, tworzenie ruchu związkowego).

Grono nauczycielskie Królewsko-Polskiego Seminarium Nauczycielskiego w Siennicy w 1915 r. Siedzą od lewej: Henryk Rodziewicz, ksiądz Wolski, Ignacy Brauliński, ksiądz Łukasz Janczak, Stefania Majkowska; stoją od lewej: A. Erdman i Antoni Królikowski.

Ksiądz Łukasz Janczak i profesor Ignacy Brauliński to wybitni pedagodzy, patrioci, organizatorzy tajnej działalności narodowej i niepodległościowej w latach największego ucisku carskiego, obrońcy uczniów wydalanych z seminarium w 1905 r. Antoni Królikowski – absolwent seminarium w Siennicy w 1899 r., kierownik szkoły ćwiczeń – zginął jako ochotnik i opiekun uczniów seminarium 1 sierpnia 1920 r. pod Nowogrodem u ujścia Pisy do Narwi.

Peowiacy i legionieści po szczęśliwym powrocie z wojny 1918–1920. Stoją od lewej: Marcin Łukaszek, Ludwik Strynkiewicz, Franciszek Maguza. Siedzą od lewej: NN, Leon Błaszczczyński.

Fragment ekspozycji „Drogi do niepodległości”, przygotowanej w osiemdziesiątą rocznicę odzyskania niepodległości.

Ekspozycja militarna oraz dokumenty dotyczące czynu niepodległościowego 1914–1920.

Część ekspozycji „Czyn niepodległościowy sienniczian 1914–1920 i 1939–1945” – tablica pamiątkowa z nazwiskami poległych nauczycieli i absolwentów siennickich szkół pedagogicznych w latach 1914–1920 i 1939–1945. Na tablicy nie ma nazwisk osób, które zmarły w wyniku represji i zsyłek po 1945 r.

Tablica z 1923 r. upamiętniająca sienniczian poległych w walkach o niepodległość Polski w okresie 1918–1920.

Fragment ekspozycji dotyczącej wojny obronnej 1939 r. Wśród eksponatów kurtka mundurowa oficera Września, jeńca obozu w Woldenbergu – jednego z największych oflagów niemieckich, w którym przebywał Stanisław Drabarek – ppor., nauczyciel biologii w Liceum Pedagogicznym w Siennicy.

Skromnymi środkami, chociaż w zabytkowych wnętrzach, starano się w sposób możliwie pełny pokazać sylwetki najbardziej zasłużonych nauczycieli i absolwentów, warunki nauki oraz rolę szkoły i jej wychowanków w miejscowym środowisku. Szczególny akcent został położony na ukazanie walki z wynaradawianiem w okresie niewoli, różnych form samokształcenia oraz postaw uczniów wobec prób carskiego zniewolenia. Zgromadzono pokaźną liczbę dokumentów dotyczących okresu walk niepodległościowych oraz udziału w nich sienniczian. Bogato udokumentowana jest także działalność oświatowa absolwentów w okresie międzywojennym, jak również po zakończeniu drugiej wojny światowej.

Istotną część zbiorów stanowią eksponaty, w tym także archeologiczne, z terenów Siennicy, oraz dokumenty poświęcone jej dziejom (w 2006 roku Siennica obchodziła jubileusz 480 lat nadania praw miejskich). Liczne ekspozycje ukazują poszczególne etapy dziejów siennickich szkół. Zbiory wzbogacają eksponaty o charakterze etnograficznym i ukazującym kulturę materialną regionu.

Szczególne miejsce wśród muzealnych zbiorów zajmują dwie marmurowe tablice inskrypcyjne. Pierwsza, z 1923 roku, poświęcona jest pamięci sienniczian, którzy polegli w walkach niepodległościowych 1914–1920. Druga, imienna, zawiera nazwiska ofiar walki i martyrologii sienniczian z okresu zmagania niepodległościowych i drugiej wojny światowej. Na tablicy tej jest zamieszczonych około stu nazwisk nauczycieli i absolwentów szkoły; lista osób poległych i pomordowanych jest nadal aktualizowana.

Znaczącą część zbiorów stanowią oryginalne dokumenty z okresu carskiego. Jednym z nich jest dyplom ukończenia seminarium Jana Krzewniaka z roku 1871, fotografie uczniów i nauczycieli z przełomu XIX i XX wieku. Bogaty jest zbiór bibliofilski, który w większości stanowią dawne podręczniki szkolne. Niektóre z nich, pisane w języku rosyjskim, pochodzą z końca XIX wieku, inne – w języku polskim – były drukowane do 1914 roku i w latach późniejszych. Prawdziwymi „białymi krukami” zbioru są książki z tajnej biblioteki szkolnej, którą do 1915 roku prowadzili Stanisław Czajkowski, Mieczysław Artur Tatarzyn i Leon Błaszczński, późniejszy legionista. Kilkadziesiąt pozycji stanowią unikatowe książki dotyczące historii oświaty, psychologii i pedagogiki, wydawane w latach 1905–1939. Cennym źródłem są zgromadzone niektóre roczniki szkolnego pisma „Jutrzenka” z lat 1923–1931. Na uwagę zasługują dokumenty związane z okresem walki niepodległościowej, pamiątki wojenne i listy z obozów jenieckich.

Bogatą bazą źródłową do badania dziejów oświaty jest zbiór pamiętników i wspomnień absolwentów oraz nauczycieli. Wiele z nich wykorzystano w jedenastu wydawnictwach Stowarzyszenia Sienniczian, wśród których jest pięć wydań książkowych. Umożliwiły one również napisanie ponad dwudziestu prac magisterskich, artykułów i innych opracowań naukowych.

Wiele zgromadzonych źródeł dotyczy powstania i historii Koła Sienniczian i Stowarzyszenia Absolwentów i Wychowanków Szkół Siennickich.

Fragment księgozbioru: z prawej – *Encyklopedia powszechna* Orgelbranda z lat 1872–1875 z pieczęciami seminarium, przechowana we dworze w Dłużewie, usunięta w 1951 r. z mieszczącej się tam szkoły podstawowej, odzyskana dzięki prof. Stefanowi Kozłowskiemu i przekazana do muzeum; z lewej – książki ocalone przed spalaniem w 1939 r. przez Halinę Kamińską z Siennicy. Służyły uczniom do nauki na tajnych kompletach w okresie II wojny światowej.

Liczba eksponatów muzealnych ciągle wzrasta, co jest dużą zasługą uczniów Zespołu Szkół, absolwentów i ich rodzin oraz mieszkańców Siennicy. W zbieraniu eksponatów oraz ich konserwacji, a także przy wszelkich pracach w muzeum dużą pomoc świadczyli uczniowie miejscowych szkół zawodowych i Studium Nauczycielskiego.

Historia Siennicy z fragmentem tekstu Metryki Koronnej w sprawie nadania w 1526 r. Siennicy praw miejskich; obok kalendarium dziejów siennickiej uczelni.

Panorama Siennicy w 1910 r. – fragment ekspozycji poświęconej jej historii. Powiększenie oryginału fotografii o wym. 10/15 cm przechowywanego w zbiorach muzeum.

Ekspozycja przedstawiająca portrety Hipolity i Kazimierza Gnoińskich, dziś Patronów Zespołu Szkół w Siennicy, oraz innych wybitnych pedagogów i absolwentów z lat 1916–1939.

Jedną z ekspozycji muzealnych, m.in. mapę przedstawiającą miejsce pochodzenia i pracy na terenie Polski ponad trzech tysięcy nauczycieli, absolwentów siennickich szkół pedagogicznych. Mapa nie uwzględnia terenów II Rzeczypospolitej, na których (ze względu na specjalny dodatek oraz wolne etaty) pracowało wielu sienniczian.

Ekspozycja przedstawiająca historię Koła Sienniczian, w tym także działalność jego prezesa Henryka Łętowskiego, późniejszego Honorowego Prezesa Koła.

Ekspozycja (także na stronie obok) poświęcona zabytkom kultury materialnej regionu siennicko-kołbielskiego. Na fotografiach stroje ludowe, wieńce dożynkowe, sprzęty i inne przedmioty codziennego użytku zebrane przez uczniów siennickich szkół.

Część ekspozycji archeologicznej z okresu halsztackiego i kultury łużyckiej. Ekspozycja została znaleziona przez uczniów i opiekuna muzeum na terenie Siennicy i najbliższej okolicy.

Narzędzia kamienne z okresu neolitu – część zbiorów archeologicznych.

Funkcje oświatowe i kulturalne muzeum

Zbiory siennickie, ze względu na ich wartość historyczną oraz znaczenie dla tożsamości środowiska, nakładają obowiązek „szacunku dla tych, którzy historię tego miejsca tworzyli oraz życzenie, aby ci, którzy będą ją kontynuowali – byli jej godni”, jak głosi jeden z wpisów do księgi pamiątkowej.

Siennickie muzeum było wielokrotnie odwiedzane przez władze oświatowe i państwowe. W 1984 roku z jego zbiorami zapoznało się ówczesne kierownictwo Ministerstwa Oświaty i Wychowania na czele z ministrem Bolesławem Faronem oraz kuratorami z całej Polski. Centralne władze oświatowe odwiedziły muzeum także w 1986 roku. Podczas zorganizowanego w Siennicy w 2004 roku Forum Samorządowego muzeum odwiedziło kierownictwo Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego.

W barokowych salach muzeum organizowane były liczne wystawy okolicznościowe, m.in.: prace graficzne sienniczian – więźniów obozu jenieckiego w Woldenbergu i Murnau; wojenne losy sienniczian w latach 1914–1920 i 1939–1945; zaangażowanie absolwentów Siennicy w odbudowę szkolnictwa po pierwszej i drugiej wojnie światowej – wystawa w 1984 roku zajęła pierwsze miejsce w ogólnopolskim konkursie, który dotyczył tej problematyki, a za jej przygotowanie kustosz otrzymał Złoty Medal Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej. W 1988 roku była zorganizowana ogólnopolska wystawa dotycząca Ochotniczych Hufców Pracy z okazji 30-lecia ich istnienia. Centralnym miejscem obchodów była wówczas Siennica. Rok później kilkadziesiąt wycieczek szkolnych, wiele rodzin i pojedynczych osób z całej Polski zwiedziło w siennickim muzeum wystawy poświęcone 50. rocznicy Września 1939, rocznicy

Kustosz muzeum Stanisław Czajka opowiada o historii Siennicy chórzystom z zespołu Amici Canentes z Warszawy, 5 czerwca 2005 r.

Sesja naukowa w 2005 r. z okazji stulecia strajku szkolnego w Siennicy i założenia Związku Nauczycielstwa Polskiego. Na sesji został wygłoszony referat na temat walki o szkołę polską w Siennicy.

bitwy o Monte Cassino oraz rocznicy Powstania Warszawskiego. Zaprezentowano także społeczności szkolnej ekspozycję dotyczącą 75-lecia pierwszej w Siennicy matury w języku polskim.

Cenna z punktu widzenia poznawczego oraz wychowawczego i ciesząca się dużym zainteresowaniem była wystawa ukazująca okres walki o szkołę polską w 1905 roku na przykładzie Siedlec i Siennicy, zorganizowana w 2005 roku w Siedlcach. Gospodarzem wystawy, której znaczną część stanowiły eksponaty z Siennicy, było siedleckie Muzeum Regionalne.

Dobrą okazją do zaprezentowania historii i tradycji szkoły był obchodzony w 2005 roku Jubileusz 140 lat historii Zespołu Szkół im. H. i K. Gnoińskich w Siennicy. Został on połączony z obchodami 100-lecia walki z rusyfikacją i walki o szkołę polską, nadaniem szkole nowego sztandaru i XIV Zjazdem jej absolwentów. Historię szkoły i jej absolwentów przedstawiono w wydanej wówczas książce *Siennicka uczelnia pedagogiczna – historia – nauczyciele – absolwenci*, w której między innymi zostały zaprezentowane liczne eksponaty muzealne.

Zebrane i ocalone siennickie dokumenty historyczne pełnią bardzo ważną rolę w procesie dydaktyczno-wychowawczym. Na ich przykładzie można poznać zarówno elementy historii Polski i tradycje szkoły, sylwetki jej Patronów, a także zrealizować wiele tematów i haseł programu nauczania historii na różnych poziomach kształcenia. Dlatego siennickie muzeum było wykorzystywane do organizacji zajęć metodycznych dla nauczycieli historii. Nawiązywały one do nauczania problematyki małych ojczyzn i historii regionalnej.

W sierpniu 2008 roku przy współpracy z Muzeum Niepodległości w Warszawie została zorganizowana w Siennicy Letnia Szkoła Regionalistów. Współorganizatorem tej

Członkowie zarządu Stowarzyszenia Absolwentów i Wychowanków Szkół Siennickich w muzeum, 15 marca 2008 r. Od lewej: Maria Laskowska, Emilia Szymańska, Stanisław Czajka, Scholastyka Bartoszczak-Gadaj, Zdzisław Jałocha, Maria Błogowska, Stanisław Matosek.

formy zajęć dla nauczycieli regionalistów, historyków i polonistów był Warszawski Oddział Stowarzyszenia Nauczycieli Polonistów. Wzięło w niej udział około 70 nauczycieli z terenu całej Polski.

Nieprzypadkowo za pracę wychowawczą w zakresie gromadzenia i dokumentowania ważnych wydarzeń dotyczących najnowszej historii Polski w roku 2004 uhonorowano Medalem Pro Memoria sztandar Zespołu Szkół w Siennicy, a w roku 2006 także kustosa muzeum.

Dokumenty szkolnego muzeum są materialnym dowodem funkcjonowania od ponad 140 lat szkoły w Siennicy. Są także zwrnikiem, który łączy pokolenia sienniczian. Podkreślają, że nauka w wolnej szkole jest najwyższym dobrem, a za osiągnięcie tych wartości wiele pokoleń Polaków, w tym także sienniczian, płaciło represjami, katogą, pobytem w obozach, a często życiem.

Ambicją i programem na najbliższy okres Stowarzyszenia Absolwentów i Wychowanków Szkół Siennickich oraz dyrekcji szkoły jest dalsze powiększanie zbiorów, ich popularyzowanie oraz – z pomocą władz samorządowych Województwa Mazowieckiego, Powiatu Mińskiego i Gminy Siennica – dokonanie pełnej i nowoczesnej inwentaryzacji, tak by po remoncie zabytkowych obiektów poklasztornych eksponaty muzealne stanowiły znaczącą, unikatową i autonomiczną część zbiorów Muzeum Ziemi Mińskiej. Spełniłyby się w ten sposób nadzieje i życzenia nieżyjących już inicjatorów powstania Izby Pamiątek Siennickich Szkół, a szczególnie wieloletniego prezesa Koła Sienniczian – Henryka Łętowskiego.

Stanisław Czajka
kustosz muzeum w latach 1981–2008

Jak nas widzą...

Wpisy w Księdze Pamiątkowej

Potomnym pragniemy przekazać prastare tradycje, aby jak my – czerpali z nich siły i zapał do realizowania hasła Siennickiej Uczelni Pedagogicznej: światła wiedzy nieść promienie (...)

Komitet Organizacyjny Izby Pamiątek
23 czerwca 1973

Głęboko wzruszony tak licznymi i pięknymi pamiątkami oraz pełen podziwu dla ogromu pracy, w tak krótkim czasie wykonanej, kreślę słowa podzięk.

Józef Kański (wnuk Stanisława Pobóg-Dłużewskiego)
2 listopada 1982

Dziękując za umożliwienie zapoznania się ze zbiorami i historią Szkoły, życzymy dalszego rozwoju i przekształcenia placówki w muzeum oświaty Mazowsza i Podlasia.

E. Skłodowski, dr Józef Rell, dr Piotr Unger, dr Jan Zaciura
1982

Z wielkim zainteresowaniem zapoznałem się z bogatymi zbiorami i interesującą działalnością Izby Pamiątek Szkół Pedagogicznych w Siennicy. Jestem pełen uznania dla inicjatorów i opiekunów Izby Pamiątek, zwłaszcza mgr Stanisława Czajki. Dzięki takiej zaangażowanej i pełnej pasji pracy społecznej nauczycieli lepiej poznajemy naszą historię, gromadzimy jej zabytki i dokumenty, wychowujemy w duchu patriotycznym naszą młodzież. Serdecznie gratuluję inicjatorom i realizatorom tego ważnego dla dziejów regionu i muzealnictwa przedsięwzięcia. Wyrażam uznanie, życzę dalszych sukcesów w gromadzeniu naszych narodowych pamiątek.

Franciszek Midura, wicedyrektor Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków
Ministerstwa Kultury i Sztuki, Radosław Midura
2 czerwca 1983

Jestem oczarowana ilością ekspozycji. Podziwiam wielkie zaangażowanie opiekuna muzeum. Jako sienniczanka z urodzenia i wykształcenia cieszę się, że powstało tego rodzaju muzeum. Pozwala nam wrócić do dawnych lat, przypomnieć sobie historię i tradycje Siennicy, uczyć się patriotyzmu.

J. Baranowska (Antosiewicz)
2 czerwca 1983

Moja szkoła – moje życie – moja miłość – mój „raj utracony” – moja dojrzałość i niedojrzałość – moja wieczna Itako...

Krystyna Różańska (Socha), matura 1965 r.
2 czerwca 1983

Wyrażamy wielkie uznanie inicjatorom i tym wszystkim, którzy włożyli tyle wysiłku i pracy oraz serca w zorganizowanie i prowadzenie Izby Pamięci, która dzięki pasji opiekunów przerodziła się w prawdziwe Muzeum Regionalne, o ogromnym znaczeniu wychowawczym nie tylko dla tutejszej młodzieży szkolnej i środowiska, ale i tych wszystkich, którzy to muzeum zwiedzają.

Helena i Stanisław Drabarkowie,
b. nauczyciele Liceum Pedagogicznego w Siennicy
18 października 1983

Uczestnicy konferencji w dniu 12 marca 1984 r. wyrażają podziw i uznanie dla inicjatorów i organizatorów Izby Pamięci (...) Tu można wychowywać w duchu patriotycznym. To częśćka Polski. Utrwaliliście Państwo Generację Sienniczian – też Generację Kolumbów, którzy uczyli, jak żyć, pracować, jak służyć Ojczyźnie. Wrażeń i przeżyć w czasie zwiedzania nie da się zapomnieć... Z wielkim uznaniem dziękujemy.

(podpisy nieczytelne)

W dniu 30 lipca 1984 dziesięcioosobowa grupa indywidualnych turystów z Płocka dziękuje opiekunowi turystów p. Stanisławowi Czajce za oprowadzenie po Izbie, piękne przedstawienie historii i tradycji miejscowych szkół oraz zapoznanie z historią regionu. Jesteśmy bardzo wdzięczni i pełni uznania dla inicjatorów, tj. Koła Sienniczian i opiekuna, p. Stanisława Czajki, za ocalenie tylu bezcennych pamiątek po walce o przetrwanie i godność narodową w latach carskiej niewoli (...)

(7 podpisów)

Serdecznie dziękujemy za dostarczenie nam przeżyć i wzruszeń z okazji narady kuratorów oświaty i wychowania na terenie gościnnego woj. siedleckiego. Korzystając z tej okazji, przekazujemy wyrazy szacunku twórcom tego muzeum oświatowego. Jest to częśćka historii oświaty naszej Ojczyzny.

17 podpisów, m.in. Jerzy Kołodziejczyk – dyr. departamentu kadr
Ministerstwa Oświaty i Wychowania,
kuratorzy z Leszna, Białej Podlaskiej i innych miast
24 czerwca 1985

Z wielkim zainteresowaniem i osobistym zaangażowaniem obejrzelśmy całość ekspozycji Izby Pamiątek Szkół w Siennicy. Wspaniałe organizatorzy potrafili przedstawić w tych kilku izbach zarówno historię zorganizowanych

w Siennicy Szkół Nauczycielskich i sylwetki wybitnych profesorów i absolwentów, jak również udział tego ośrodka postępu i patriotyzmu w dziejach Ziemi Mazowieckiej i Polski. Serdeczne dzięki im za to.

Klub Seniorów Ruchu Ludowego przy WSK
Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego w Warszawie (22 podpisy)
2 października 1985

Uczestnicy Seminarium Opiekunów Izb Pamięci Narodowej wyrażają podziw i uznanie organizatorom i opiekunom Izby Pamięci. Dzisiejsza wizyta ma dla nas szczególne znaczenie, gdyż wzbogaciliśmy swoją wiedzę o rozwoju oświaty na terenie naszego województwa. Życzymy Wam, aby podjęte działania były godnie kontynuowane przez młode pokolenie przyszłych nauczycieli.

(podpis nieczytelny)
1985

Z wielkim wzruszeniem oglądałem Izbę Pamięci stanowiącą trwałą pomnik dorobku kulturowego rejonu Siennicy – zwłaszcza że urodziłem się w tym budynku w roku 1921, a ojciec mój W. S. Laskowski był jednym z wykładowców w tej uczelni. Składam serdeczne podziękowanie i wyrazy szacunku organizatorom i opiekunom tej Izby.

Bohdan Laskowski (mieszkaniec Londynu)
12 lipca 1986

Z wielkim zainteresowaniem obejrzelśmy ekspozycję zgromadzone w Izbie Pamięci w Siennicy, które ukazują duży dorobek kultury regionu, tradycji szkoły i jej absolwentów, odgrywających poważną rolę w życiu naszego kraju. Wyrażamy najwyższe uznanie dla organizatorów Izby i jej zaangażowanego opiekuna, Kolegi Stanisława Czajki, który poświęca wiele własnego czasu w celu gromadzenia różnorodnych dokumentów historycznych wschodnich ziem polskich. Popularyzuje bogaty dorobek narodu wśród miejscowej ludności i przyjeżdżających turystów z wielu regionów kraju.(...)

Przewodnicy terenowi (nizinni) województwa siedleckiego, zrzeszeni w Kole Przewodników PTTK przy Zarządzie Oddziału PTTK w Siedlcach (12 podpisów)
16 listopada 1986

W dniu 20 maja 1989 r. członkowie Koła Sienniczian odwiedzili swoją Izbę Pamiętek i w dowód uznania dla dyrekcji Szkoły, Nauczycieli i Kustosza wyrażają serdeczne podziękowania i przekazują życzenia dalszego rozwoju tej Izby.

13 podpisów, m.in. Henryk Łętowski, Waclaw Pieńkowski,
Janina Maśniak, Stanisław Świątek, Emma Łętowska

Wyrazy uznania opiekunowi p. Stanisławowi Czajce za zaangażowanie i zapał w gromadzeniu pamiątek składa Wojewódzka Komisja Izb Pamięci.

(kilka podpisów)
1 czerwca 1989

Syn i wnuki Eugenii i Franciszka Gliwiczów życzą dalszych sukcesów w prowadzeniu Izby.

Maciej Gliwicz, Dorota Gliwiczówna, Agata Gliwiczówna
29 października 1989

W dniu 7 listopada 1989 r. odwiedziłam Izbę Pamiątek, przekazałam pamiątki po Synu tej ziemi, wielkim patriocie, ppłk. Bolesławie Rodkiewiczu, który zginął w Ostaszkwie.

Siostrzenica Teresa M. (nazwisko nieczytelne)

Bardzo wzruszająco i przyjemnie było „otrzeć” się o mury tak zasłużonej i zacnej placówki krzewienia polskości, patriotyzmu oraz wzorcowego kształcenia i wychowania wielu pokoleń młodzieży.

T. Lipiński, przewodniczący Sejmiku Samorządowego
Województwa Siedleckiego
20 listopada 1989

Z uznaniem dla twórców tzw. izby, a właściwie muzeum ziemi siennickiej, za liczne i nader ciekawe eksponaty z okresu zaborów i wolnej Polski. Muzeum jest przykładem, jak miejscowa szkoła potrafi tworzyć tradycję i kulturę tej ziemi.

Wycieczka Koła PTTK Stare Miasto
7 stycznia 1990

Jako wychowanek Siennicy w latach 1936–1938 z wielkim wzruszeniem zwiedziłam Izbę Pamięci Szkoły w Siennicy przez jej okres istnienia. Lata przebyte w tej szkole oraz nauki z niej wyniesione zostały na trwałe w mej pamięci. To były cudne dni i lata.

Stefan Reda (ze Stanisławowa, zam. w Warszawie)
1990

Na lekcji historii, kończąc problematykę okresu II wojny światowej, zapoznaliśmy się z ekspozycją „Czyn niepodległościowy sienniczian 1939–1945”. Pozwoliła ona na przykładzie pojedynczych osób poznać dzieje walki narodu polskiego w latach II wojny. Zebrane dokumenty i eksponaty przybliżyły nam epopeję walk Września, losów jeńców obozów niemieckich i radzieckich, szlaki bojowe od Lenino do Berlina i zachodnie poprzez Monte Cassino, a także członków ruchu oporu. (...)

Klasa III Technikum ZSZ w Siennicy
23 kwietnia 1990

Uczestnicy konferencji nauczycielskiej rejonu Mińska Mazowieckiego w podziękowaniu za niezwykle interesującą i pożyteczną Izbę Pamiątek, kształtującą patriotycznie (...).

10 podpisów, w tym Marian Jaworski, komendant Szarych Szeregów w powiecie Garwolin, przewodniczący tajnego nauczania, członek AK
24 kwietnia 1990

Z wielką radością i wdzięcznością obejrzelśmy z synem Andrzejem zabytki Izby Pamiątek (...). Oby starczyło opiekunom tego muzeum sił i zapału do dalszej trudnej pracy na tej znakomitej placówce polskości.

dr Kazimierz Król, dr Andrzej Król
26 kwietnia 1990

Pełni podziwu dla organizatorskiej pracy historyczno-muzealnej pedagogów szkoły,

Dziennikarze „Tygodnika Siedleckiego”
8 czerwca 1990

Po czterdziestu sześciu latach pobytu poza krajem – wędrówki emigracyjnej od Powstania Warszawskiego przez obóz jeńców Armii Krajowej, wyzwolenie przez żołnierzy I Dywizji Pancерnej gen. Maczka, później 30. Dywizji Strzelców Karpaccich w II Korpusie we Włoszech, potem tułaczkę emigracyjną przez Anglię, Kanadę i w końcu ustabilizowanie w Seattle (w stanie Washington) w USA – przyjechałam do Siennicy, aby odwiedzić miejsce, gdzie spędziłam tyle niezapomnianych chwil dzieciństwa i pierwszej młodości. Co za skarbiec wspomnień! Tyle uczucia ciśnie się do serca, aż w oczach łzy się kręcą! Dziękuję za ten skarb!

Barbara (Basia) Gnoińska-Okińczyc
25 sierpnia 1990

„Narody, tracąc pamięć, przestają istnieć”. Sensem istnienia jest pozostawienie po sobie śladu, ale jest tak, że ślady po nas nie są przeznaczone dla nas. (...)

Opiekunowie i grupa socjoterapeutyczna
2 marca 1991

Z wielkim zainteresowaniem oglądaliśmy pamiątki po siennickich szkołach pedagogicznych (...). Dziękujemy za umożliwienie zwiedzania Izby przez grupę wyróżniających się uczniów ze szkół w Janowie, Wiśniewie, Groszkach Nowych i Żakowie.

(podpisy)
11 czerwca 1991

Jesteśmy wzruszeni (...), sądzimy, że Izba ta jest dowodem bogatej historii szkoły kształcącej nauczycieli i wychowawców. (...) Żywimy nadzieję, że w przyszłości doczekamy się publikacji o tej pięknej i wspaniałej szkole, a nade wszystko o ludziach tworzących jej zręby, tradycję i legendę.

prof. dr hab. ... (podpis nieczytelny), dr St. Całka, mgr N. Jarzębski
11 czerwca 1991

Byliśmy 18 czerwca 1991 – będziemy pamiętać tę wizytę bardzo długo. Muzeum to jest dowodem, jak zaangażowanie, emocje, siła woli dają wspaniałe efekty.

Kurator Oświaty W. Paszyński, pracownicy MEN (3 podpisy)

Młodzież Szkoły Podstawowej im. Wołyńskiej Brygady Kawalerii w Dębem Wielkim serdecznie dziękuje za zapoznanie z historią Siennicy oraz umożliwienie zwiedzenia Izby Pamiątek. (...)

Grupa młodzieży klas ósmych (90 osób), podpis opiekuna
8 września 1991

*Znakomite muzeum, wspaniała szkoła z historią. Goście pełni uznania (...)
Gratuluję i dziękuję.*

J. Borkowski, wicewojewoda siedlecki
23 października 1991

Z przyjemnością zwiedziliśmy Muzeum Oświaty w Siennicy, (...) jesteśmy przekonani, że jeszcze niejeden ważny historyczny ślad oświatowo-wychowawczej pracy szkoły zostanie ocalony przed destrukcją i będzie służył kolejnym pokoleniom Polaków jako świadectwo.

Uczestnicy kursu dla organizatorów
wojewódzkich i szkolnych muzeów z terenu Polski
(26 podpisów) 1991

Jestem synem nauczycielki języka polskiego w Seminarium Nauczycielskim w Siennicy – Heleny Budzyńskiej, opuściłem Siennicę wraz z rodzicami w początkach sierpnia 1920 r. przed zagrożeniem nawały bolszewickiej. Po raz pierwszy od wyjazdu (w 1920) z rozrzewnieniem obejrzałem muzeum.

Wiesław Budzyński
2 kwietnia 1992

Z wielką radością i wzruszeniem zwiedziliśmy Izbę Pamięci Szkół w Siennicy. Chylimy czoła przed piękną działalnością Izby. (...)

Profesorowie i studenci Nauczycielskiego Kolegium Fizyki
Uniwersytetu Warszawskiego, (15 podpisów)
24 kwietnia 1992

Z ogromnym zainteresowaniem zapoznałem się z ekspozycjami tego niezwyklego muzeum. Jestem pełen uznania dla tych wszystkich, którzy przyczynili się do zgromadzenia tych „wielkich drobiazgów”, będących świadectwem ofiarnej pracy mieszkańców tej ziemi i patriotyzmu oraz zasług wielu pokoleń Siennickich Uczelni. (...)

Józef Sobiecki, „Radio dla Ciebie”
6 maja 1992

Z radością zobaczyłem tę historię oświaty i zaangażowania polskich nauczycieli w pracę dla dobra Narodu.

Wiceprezes ZG ZNP Ryszard Łepik
1992

Podziękowania za pomoc przy realizacji filmu „Białe małżeństwo” w reż. Magdaleny Łazarkiewicz oraz wyrazy uznania dla pięknej tradycji i bogatych zbiorów.

Pracownik ww. filmu D. Puchalski (mało czytelny podpis)
1992

Zafascynowani obfitością zbiorów i wspaniałym przekazem historii, tradycji i kultury oraz głębokim zaangażowaniem opiekuna i twórców tej Izby Pamiątek –

studenci ASP (4 podpisy)
13 lipca 1992

Rocznik absolwentów PLP w Siennicy 1950/51, na spotkaniu koleżeńskim w dniach 19–20 czerwca 1993 r. z wielkim rozrzewnieniem i uznaniem dla inicjatorów oraz organizatorów Izby Pamiątek, z zapewnieniem stałej więzi i chęci kontynuacji tego dzieła:

Bolesław Sianecki oraz Leokadia Gnoińska, Wiesława Starzyńska, M. Szydłowska,
T. Krzyżanowski, B. Karolak i 9 podpisów nieczytelnych.

Jestem miłośnikiem historii, rozmiłowanym w pamiątkach narodowych. Po raz pierwszy spotkałem się z tak ciekawą ekspozycją zgromadzonych pamiątek w takim małym punkcie na mapie Polski i w tak niedalekiej odległości od Garwolina. (...) Muzeum żyje. Życzę, żeby żyło i kwitło w Polsce samorządowej.

Burmistrz Miasta Garwolina i osoby towarzyszące
26 stycznia 1994

W Izbie Pamiątek, wzorowo prowadzonej, poznaliśmy losy Siennicy, będące odzwierciedleniem losów całego naszego Narodu. Wielka to dla nas wszystkich lekcja.

Elżbieta i Zygmunt Broniarkowie
28 lutego 1994

Jeszcze jeden „kawałek” naszej ziemi, kolejny fragment historii stanął przed naszymi oczyma – dzięki życiowej pasji sienniczian, rozumiejących, czym jest przeszłość. (...)

Łodzianie (5 podpisów)
1994

*„Być tu przez chwilę, to więcej, niż na wieki wiedzieć”. (M. Jastrun)
Dziękujemy za przybliżenie dziejów szkół uroczej Siennicy i niezwykle sympatyczny pobyt w klimacie dawnego Seminarium Nauczycielskiego.*

Wzruszeni i wdzięczni członkowie Komisji Historycznej
Oddziału ZNP Warszawa – Mokotów (6 podpisów)
13 maja 1994

„Ta, co nie zginęła” – to program, który mieliśmy przyjemność zaprezentować młodzieży szkolnej, ale tutaj przekonaliśmy się, dlaczego „nie zginęła” – to zasługa też znakomitych pedagogów tutejszych, dzięki którym młodzież zna historię narodu polskiego i historię tych ziem. Gratulujemy! Z podziękowaniem,

Tadeusz Woźniakowski, Hanna Markiewicz
8 listopada 1994

Bieszczady kłaniają się Siennicy! Dziękujemy za udostępnienie i umożliwienie zwiedzania Izby Pamięci.

(4 podpisy)
11 lutego 1995

„Młodości, dodaj mi skrzydła...” – zapatrzone w pamiątki przeszłości dziękują:

Basia z Warszawy, Agnieszka ze Szczecina,
Kasia z Warszawy, Ola z Józefowa, Basia Rudzińska
15 lipca 1995

Po raz pierwszy udało mi się dotrzeć do muzeum szkoły w Siennicy, którą mój dziadek, Jan Woźnicki, ukończył w 1899 r. Muzeum jest wspaniałe, a Panu Stanisławowi Czajce bardzo serdecznie dziękuję za wspaniałe oprowadzenie i udostępnienie mi materiałów o moim dziadku.

Barbara Grzelakowska-Sztabert
27 lipca 1995

Bardzo dziękuję za lekcję historii o miejscu, o którym lat temu kilka nie słyszałem... Wspaniałe miejsce, wspaniali ludzie (kiedyś i teraz), wspaniała atmosfera. Z ogromną przyjemnością wrócę do tego miejsca jeszcze wiele razy..., tymczasem – przejeżdżając z Bostonu do Lublina – zachwycony gratuluję zapału i pracy.

Jan Biedak
22 kwietnia 1996

Wspaniała ekspozycja! Porusza umysły i serca. Ogromne podziękowania dla Dyr. Czajki za troskliwe i bardzo profesjonalne prowadzenie muzeum i kontynuację idei mojego Ojca.

Tomasz Łętowski (syn Henryka Łętowskiego)
i osoby towarzyszące (trzy podpisy)
9 czerwca 1996

Dziękujemy Panu Stanisławowi Czajce – pełne wzruszeń, wrażeń, zachwytu, podziwu.

– Helena Wolska z Kocka, Renata Kopacz, Zdzisława Zacharczuk
15 lipca 1996

Nigdy nie widziałam tak interesującej szkoły, o takich tradycjach, w małej miejscowości. Dyrektor Czajka jest kontynuatorem wspaniałych patriotycznych tradycji Siennicy. Brawo!

Anna Wagner
5 września 1996

Z ogromnym wzruszeniem zwiedziły Izbę Pamiątek rodziny Wiązków i Sikorskich, związane z tym miejscem prawie od pierwszych lat tego wieku. Dziękujemy za zachowanie w pamięci naszych bliskich – i zmarłych, i żyjących obecnie.

(17 podpisów)
18 września 1996

Dziękujemy za umożliwienie nam, młodym Polakom z Mazowsza, powrotu do tradycji, do korzeni polskości, do najpiękniejszych kart naszej historii. Nie zaprzepaścimy tej wiedzy. Przejmujemy „sztafetę pokoleń”.

Młodzież ze Szkoły Podstawowej w Lipinach (34 uczniów, 2 nauczycieli)
13 czerwca 1997

W dniu 4 IV 1998 r. przekazuję swoje świadectwo maturalne z pierwszej matury polskiej w 1916 r.

Roman Dytnerski
4 kwietnia 1998

Co niezapisane, nieocalone w porę – bezpowrotnie ginie, „jak chmur znikome arcydzieła”. Tym większa wdzięczność dla tych, którzy, kierowani mądrością – umiłowawszy historię Narodu i swojej ziemi – znajdują ślady prowadzące do niej i prowadzą po nich pokolenie za pokoleniem.

Nauczyciele z Wojewódzkiego Ośrodka Metodycznego w Siedlcach (16 podpisów)
9 lutego 1999

Po raz pierwszy trasa Rajdu Szlakiem Powstań Narodowych wiodła przez Siennicę. Jesteśmy urzeczeni zbiorami muzealnymi, ich ilością i różnorodnością. (...) Życzymy wytrzymałości i dalszych sukcesów. Z wyrazami szacunku i uznania

Prezes Oddziału PTTK „Podlasie” w Siedlcach Anna Kirchner,
uczestnicy (10 podpisów)
2 października 1999

Uczestnicy uroczystej sesji z okazji 60-lecia Tajnej Organizacji Nauczycielskiej dziękują za (...) przypomnienie tradycji oświatowych naszego terenu, chwile zadumy i refleksji w czasie zwiedzania siennickiego muzeum. Mieliśmy okazję przypomnieć sobie zarówno czasy spędzone w tej szkole, jak i postacie nauczycieli, a także absolwentów przedwojennego Seminarium Nauczycielskiego. Obchodzona rocznica jest okazją, aby w zadumie i z pokorą chylić czoło przed tymi, którzy w trudnych i niebezpiecznych czasach II wojny potrafili ocalić nasz język ojczysty i narodową kulturę.

(53 podpisy)
3 listopada 1999

Po raz pierwszy zwiedziłam to muzeum. Odżyły dawne wspomnienia – z lat dziecińczych, nauki w Liceum Pedagogicznym i pracy nauczycielskiej w tym Liceum w latach 1956–1961. Spotkałam swoich uczniów, kolegów. Wyrażam uznanie za troskę o pamiątki przeszłości – nie przypuszczałam, że zastanę tu tak bogate ekspozycje.

Maria Cieślik (z d. Kozik)
10 czerwca 2000

Gratulujemy wspaniałych zbiorów.

Elżbieta Sawic, Bolesław Sawic, Apolonia Niesłuchowska
10 czerwca 2000

Dzięki! Dzięki! Dzięki!!! Jesteśmy tu po raz drugi i będziemy jeszcze. A było nas 45...

Koło PTTK ZER-O, Warszawa
12 września 2001

Przekazujemy słowa uznania i serdecznego podziękowania za udostępnienie zbiorów i wspaniałą prezentację dziejów i osiągnięć społeczności siennickiej, bogatej historii tych ziem i umiejętności zachowania tradycji lokalnej. Oby w każdym rejonie Polski znaleźli się tacy pasjonaci, znawcy i wielbiciel małych ojczyzn jak Pan Stanisław Czajka. (...)

Uczestnicy wycieczki z Warszawy
27 lipca 2002

Bardzo ciekawa wystawa, pouczająca o historii Siennicy i szkół tutejszych, patriotyzmie ludzi – dziękujemy za umożliwienie jej zwiedzenia.

Przypadkowi turyści z Warszawy (6 podpisów)
21 sierpnia 2002

Zachwycony jestem zbiorami tego muzeum oraz wkładem pracy Dyrektora Stanisława Czajki. Zbiory muzeum i uwagi Pana Dyrektora pomogły mi w opracowaniu historii rodu Siennickich od roku 1404 do obecnych czasów.

Leon Siennicki (ur. w 1926 r.),
potomek rodziny Siennickich herbu Bończa i Krzywda
Marzec 2003

Po raz kolejny zwiedzamy muzeum w Zespole Szkół. Jesteśmy pełni podziwu dla woli gromadzenia pamiątek historii przez Pana Stanisława Czajkę. Bóg – Honor – Ojczyzna to wyrazy, które w każdej chwili winien mieć w umyśle każdy młody Polak. Tak trzymać.

Klub Miłośników Tradycji z Garwolina
23 lipca 2003

Spotkanie z mieszkańcami i z młodzieżą Siennicy po prośbu nas zauroczyło. (...) Gratulujemy gminie wielu wspaniałych, zaangażowanych ludzi realizujących tu swoje pasje. Muzeum już dzisiaj jest przez duże „M”. Pozdrawiamy i życzymy wytrwałości w pozytywistycznej pracy.

Bałtycki Instytut Gmin w Gdańsku
3 września 2003

„Pielęgnować przeszłość jak kwiaty...” (Paweł Jasienica)

Z podziękowaniem za możliwość obejrzenia zbiorów Izby Pamiątek w Siennicy –

Nauczyciele i uczniowie klas IV – VI Szkoły Podstawowej w Nowym Zglechowie
7 października 2003

Do Rzymu prowadzą wszystkie drogi, a do Siennicy cztery... Przybyliśmy tu jedną z nich – z Mińska. (...) Jest nas tu dzisiaj ponad setka i wszyscy jesteśmy oczarowani tym magicznym miejscem.

Nauczyciele i uczniowie Gimnazjum Miejskiego nr 2
10 września 2004

Poznaliśmy fragmenty naszej historii, ale szczególnie podziw budzą ludzie współcześni – pełni pasji, oddani sprawie, wielcy w tworzeniu nawet „małych ojczyzn”.

Wdzięczni i zafascynowani entuzjazmem uczestnicy kursu doskonalącego
dla nauczycieli (23 podpisy nauczycieli z różnych miejscowości)
5 października 2004

Patriotyzm wyrasta z tego, co bliskie, co ojczyście, rodzinne. Zachowanie śladów przeszłości to podstawa kształtowania patriotycznej i obywatelskiej wrażliwości. Każdy z nas „przynależy” do swojej rodziny, narodu, ale także do swojej wsi, szkoły, swojej parafii. Bez tego poczucia przynależności bylibyśmy znacznie ubożsi, a nawet okaleczeni. Dlatego też zachowanie tych śladów zakorzenia nas i czyni częścią historii i własnego narodu, i własnej miejscowości. (...) Dlatego też należy się wdzięczność tym, którzy organizują to muzeum.

Marian Piłka – poseł, Elżbieta Woźniak-Sionek – asystent posła
8 listopada 2004

Oglądając zgromadzone w muzeum eksponaty i słuchając relacji naszego przewodnika, czuliśmy wyraźnie, że historia tego skrawka polskiej ziemi, któremu na imię Siennica, obrazuje walkę całego narodu o zachowanie polskości na przestrzeni dziejów. Chyliliśmy czoła przed sienniczaniem, którzy w okresach tak trudnych dla Polski potrafili przezwyciężyć strach i zniechęcenie i wnieśli swój morderczy wkład w odzyskanie niepodległości (...) Z zadumą oglądaliśmy pieczołowicie zbierane i chronione pamiątki, dokumenty, wykopaliska.

Władysław Mackiewicz i Grażyna Pijet, zespół Amici Canentes
Towarzystwa Przyjaciół Chóru Uniwersytetu Warszawskiego
5 czerwca 2005

Muzeum w Siennicy? Grzechem byłoby nie zwiedzić, nie podziwiać, nie usłyszeć wszystkiego, co nam o Siennicy i jej społeczeństwie Pan Kustosz powiedział. Muzeum, acz na małej powierzchni, gromadzi unikalne zbiory przedmiotów zabytkowych o znaczącej wartości historycznej. Osobliwe, że to wszystko autentyki. Zaczynam myśleć o Siennicy, o jej społeczeństwie, z szacunkiem i uznaniem. Jest tu czytelny fragment Polski, jest ilustracja życia mieszkańców regionu, ich poglądów, zachowań i dążeń. Ileż wzruszenia wywołuje mapa Polski w granicach sprzed roku 1939... Te wszystkie zgromadzone tu sprzęty, militaria, fotografie, dokumenty, pamiątki... Każdy nawet drobiazg świadczy o przywiązaniu tutejszych ludzi do otoczenia, środowiska, przeszłości – i ich własnej Ojczyzny. (...) Muzeum w Siennicy?... To słabo powiedziane... W mojej najbardziej prywatnej opinii to nie muzeum, lecz Sanktuarium Patriotyzmu Sienniczam.

Kazimierz Burchard, przewodniczący Międzynarodowej Fundacji
Promocji Muzyki Polskiej,
b. instruktor Chóru Uniwersytetu Warszawskiego
5 czerwca 2005

Można by długo wymieniać atrakcje tego gościnnego miejsca – przede wszystkim arcyciekawe muzeum (...); były opowiadania o ludziach, o miejscach, o historii, która tak upodobała sobie Siennicę, ciężko ją niejednokrotnie doświadczać.

Maria i Marek Kaniewscy z Warszawy
5 czerwca 2005

The School of Siennica Museum Collection

Siennica is located ten kilometres from Mińsk Mazowiecki in the Eastern part of Masovian voivodeship, far away from main communication routes.

In 1865, during the partition of Poland, tsarist authorities designated Siennica as a place where pedagogic courses for regional school teachers were organized in order to accelerate the Russification of Polish nation. The School of Siennica, however, in spite of tsarist plans, became an important and well-known centre which propagated patriotism and independence of Poland.

The aim of this publication is to present the School of Siennica Museum collection. It depicts the rich history of the School, a member of the Oldest Polish Schools Club as well as the course of life of distinguished teachers and graduates and their achievements in pedagogies, social and patriotic activities. Moreover, we would like to present exhibits informing on most important historical events of the region and Siennica-Kołbiel folklore.

The idea of establishing the School of Siennica Museum was conceived in June 1957 by the Siennica Enthusiasts Association during III Graduates' Congress. After the years of collecting the exhibits, the Museum was opened on 14 June 1975.

It is worth mentioning that the first exhibits date as far back as the interwar period. It was at that time that the first archaeological, ethnographic as well as numismatic exhibits were collected.

The Siennica Enthusiasts Association which, in the course of time, was transformed into the Siennica School Graduates and Alumni Association has published 11 books and newsletters describing the history of the School. Several dozen biographies and memoirs were used in studies on secret teaching and other socio-historical matters.

Currently, the Association and the School Management, with help of local and district governments, are striving to obtain necessary funding for planned renovation of antique monastic classes. One part of the building is going to be converted into tourist accommodation, which will create new prospects for Siennica. A significant part of the building will be converted into a museum. As part of the preparation we plan to catalogue all exhibits and secure them for renovation.

The history of Siennica and 130-year-activity of the teacher training college are sumptuously documented. The School of Siennica Souvenir Chamber is a special, unique folklore-educational museum, with one of the most substantial collections in Masovia and probably in the country. Hundreds of unique exhibits presenting local history and fight for independence are its essence. Apart from the original documents and souvenirs, a bibliophilic department was created with old handbooks and encyclopaedias. Additionally, there is a rich collection of diaries and memoirs of people involved in the School.

History of the School of Siennica can be divided into four periods.

First Period (1866–1915) refers to circumstances of establishing the tsarist college and it covers 50 years of its activity. It focuses on struggle against Russification, the 1905 strike, secret library and self-study circles. Profiles of eminent students, graduates and three patriotic teachers are presented. Thanks to Łukasz Janczak, Ignacy Brauliński and Józef Gierkiewicz the Polish patriotic spirit was alive among the college students despite the harshest Russification period.

Second Period (1915–1939) pertains to the early days of Polish college, students' and graduates' participation in independence fights in 1914–1918 and 1918–1920 as well as glory days of the college since 1916 until its closedown in 1937. It also presents the activity of the Gymnasium for Men in Siennica until the outbreak of World War II.

Third Period (1939–1945) concerns World War II and German occupation: the examples of martyrdom and fight in military organizations of Polish Underground State, secret teaching, fate of prisoners in German Oflags and Soviet Gulags, the Warsaw Uprising and other significant events.

Fourth Period focuses on the School of Siennica and graduates' activity after 1945: the reconstruction of educational institutions, promotion of education and activity in social and professional background.

This outstanding collection which consists of over three thousands exhibits is recognized as Siennica sanctuary of patriotism.

We do trust that the publication on museum's collection will bring the history of Siennica closer to you with all its traditions, achievements, its teachers and graduates.

Translated by Krzysztof Smoleński